

וכמה גיזבורות

# משורר בפתח "השער האחרון"

מלחמת-עוד היא למשורר אינדווידואלי ליסטון, היאבקות-נצח עם עצמותו כבדת הברידות. לכאורה, אין כמשורר זה נעוץ בטבורו של עולם; כל המראות, כל המעשים, המתחוללים מקצה ש"ס מעלות העיגול שעג סביבו ועד קצהו, אל טבורו זה נמשכים-ניתוים, משתברים לאלפי ניצוצות ערטילאים, שהוא שב ואוספם, ורודה בהם ולש בהם "אי שם" בחביון נפשו, עד שהוא מוציאן מכור-המצרף שלו, והנה נונה חדש להם, ומשמעות חדשה להם, והיו כלא היו לפניו, כי רק הוא נתן להם חיים, משנגע בהם במטה-זקסם של היוצר — שותף לקורש-בריד-הוא, כביכול. רגע יעמוד במרכזו של אותו עיגול, רגע תזוח דעתו, כאומר: מה נאה עולם זה שבראתי! אולם לא יארך רגע זה. כי הנה יקרא אליו קול ממעמקים, והקול לא מלבבו, ואף לא מעיגולו יתנשא, לאמור:

והמדאות אשר מעבר משם — מן העיגול שלך והלאה — ראית?

אז רק אז יתחיל המאבק הקשה ביותר, מאמץ-יצירה איום ביותר, אך גם כסוף ויקר ביותר לכל משורר אמתי: לחרוג ממסגרות ה"אני" שלו, הקטן בכל גר-לותו, התפל בכל חשיבותו, אל אשר לעילא מתהומות נפשו המקיפות אותו מעברים, לטפס בסולם חתחתים, מוצב בין עבי-שקיעה, אל כחות נשגבים ממנו, מופלאים מכל פלאי השגותיו שלו — עד שיזכה להטיל עצמו אל מול הדום רגלי האלהים...

\*

על היאבקות קשה זו של משורר אינדי-דווידואליסטון עם עצמו, מעיד ספר שיריו החדש של ש. שלום, שיצא זה עתה (\*), המלא כיסופים ותמיהות וספקות של אדם מחפש את תיכונו.

זיקים חרותי על זיקים ואת אשר חפצתי לא הוגד.

חצים קלעתי להווית שאינת נפגעת. כי הוא הברק התולף וכל לשון תבילנו תובת.

והוא הממש והחזון על חודת של חרב נוגת.

והוא האפר הלוחש במערות נפשו תמיד

והוא חמרחם על כושלים שעיו מנצות — וממית —

(„חוא", עמ' י"ב)

לפתרון חידת האלהים וחידת המות, שהוא בעצם רק אחד מבילוייה — אולי גילוייה המופלא ביותר — של האלהות, משועת נפש המשורר, ביתמותה. אולי למי שהגיע ל"הבל-הבלים" הקדמון, זו מסקנתה המחרידה האחרונה של הפילר-סופיה, ולא מצא מפלט בדרך האמונה, אמונה בתכלית אחרונה, באור "שעדיין לא הגיע אלינו". לב המשורר אומר לנו:

ישנו אחד מתעלם במחר, מכביי תוא עולה.

בארות מסטינות בבואת חזונו, אילנות נביאיו.

קצב גידולו הוא הולם לבני... (יח-אדם", עמ' כ"ו)

\*

מדרך האמונה באלהים, מסתעפים שבילי האהבה לאנושיות, לאומה, לשאר יחידים יתומים, מהם מצטרף. הכלל: אותם "רבוא רבואות", אשר "לא ידעו כי חותרים הם" אל החוף, "הקורא לכולנו והכמוס מאתנו לעולם". והמשורר, מדי הבליו על זעקת היחיד, כואב את ענותם ומתחבט בספיקותם.

גודדים-אנחנו שכורי-מרחקים. שפתי כולנו דובבות תמהון.

(„סחור למדורח", עמ' כ')

הימים ימי זועה בעולם, ועמים מסביב כשטנים", וזעקת עמ-הבחירה, הנר-מס תחת גלגלי רכב עריץ, אינה נותנת מנוח ליחיד:

בכל שאלך אני שומע צעדים. — אחי בדרכים, בביצות, ביערות — עטוסי השבת, מקרה רועדים, רדופי לתבות, מגפות ופחדים, במסר, בשלגים, בסופות, בסערות.

בכל שאשכב אני שומע קולות — אחי הסחובים עדרים לשחיטה — מאודי תבערה, מעיי מפלות, מערים ועיירות — מזבחות לעולות; אנקת אבדנם לילותי מכעיתת. ועיני לא תחדלנה תמיד לראותם, ולבי לא יחדל מלזעוק — — —

(„יזכור...", עמ' קכ"ג)

\*

רב החורבן וגדולה האימה. דומה יסר דות עולם מתמוטטים, ותחת המפולת הענקית ייקברו כל קניני האדם והאומה, ירדו לטמיון כל קודש וכל תרבות. האפסה כל תקוה? הכלו כל הקצין?

תתור עין המשורר שבע-הרוגו אחרי מראה של נחמה בתוך הבלהות, להדליק שביב תקוה בתוך החשכה הפרושה מסביב. וכרבים אחרים לפניו, יליט פניו בחיך אדמה-אמא, היא השפלה הנצחית, השבה להרות ולנבוט וללדת עולמית, היא היחידה, ששרתה עם המות ותוכל לנו; וכרבים אחרים לפניו, בחיכה ימצא את הנחמה האחרונה. בפואימה "האילן", המתרוממת בכמה מתמונותיה הסמליות לשיא ביטוי דוגמת פרקי ביאליק ב"מג-לת האש", נתקשר-נתקדש המשורר לשר-קע המולדת, "באחד המושבים אשר בעמק יזרעאל". כאן יחדלו נדודי-עבר. כאן יצמח עתידו.

שאו ידיכם קודש, ענני הנדודים, ונת-פלל לפלא, לאילון הנה הוא עומד איתן, שרשיו באפלה, צמרתו בתעלות וגזעו אלם ומתוססם. אין הוא דובר דבר ואין הוא מניד עלת, ובקפלי קלופתו ספונים כל אוצרות היונתו. — — —

יודע הוא את גלי האהבה הבוקעים ועולים מתוכנו, את הנבעים הקולחים ברחמי האדמה — — —

— — — שאו עין לפלא, לאילון ברוחו ירום הגוזל וברוחו יפוס אל ארבע תרוחות, לבקש את ההד לניגון השופע על גדותיו — — —

לג דיבר האילן — וקמנו נצבים בדרכנו ושאלנו, על מה זה חפזנו, ומחו שהכאיב לנו ככה, כי לא תוללנו על שערות ראשינו בזוהר? — — —

(„האילן", עמ' ל"ח-ל"ט)

אכן הגיע האדם עד "השער האחרון", הוא שער הרחמים. ובהגיע רוחו שמה "הצטמצם העולם כולו בתוך כף יד אתת חמה ונלכבת שלחצה את ידו בגיל שברעדת: "שלום!"

שוב אין המשורר ערירי. יגון היחיד נהפך ויהי ליגון הרבים, ותקות הרבים נחפכה ותהי לתקות יחיד, אחד משו-רריהם בחסד...

(\*) ש. שלום: פנים אל פנים: שירים: חוצאת מוסד ביאליק ע"י "דביר", תל אביב